

את הפיתרון היחידי לבעיית היהודים. באומץ זה פעל לגיבוש השקפותיהם של הוגי-דיעות של היהדות הדתית הליברלית במערב, ביניהם אישים כהרמן כהן ופרנץ רוזנצווייג, ביחד עם עמדות ציוניות שבוטאו בפי אחד-העם, מרטין בובר וא.ד. גורדון. בין שני זרמים אלה הוא ניב את דעותיו, כאשר מולו — מטווה עצום-ממדים שבו התאחדו להן הדעות הקיצוניות של הדתיות האורתודוקסית מחד והלאומיות החילונית מאידך. מטווה שלדיברו ברגמן יצר חברה ישראלית בעלת מיסגרות מרוקנות מתוכן.

דומה שכיום, במצבה הנוכחי של מדינת ישראל, שבה ועולה החשבה בבין עמדותיו של ברגמן, השאלה אם יהיה בכוחה של מדינת ישראל להעמיס על עצמה את המעמסה של ניהול מדינה על-פי שיקולים של מוסר. זאת, שעה שלו ברור היה מעבר לכל ספק כי בנששם של המדינה והעם מדובר, וכי זו הדרך האחת ואין אחרת.

דור-הגפילים חלף ואיננו עוד. ברגמן היה האחרון שבהם. בארץ צמח דור של חגבים, הממלאים את מוסדות ההשכלה הגבוהה, העיתונות והפוליטיקה. להשוות את „אנשי-הרוח“ המיקצוענים של ההווה לדמויות-הענק שניסו להביא ארצה ערכים וניכוח בכל אשר פנו, משול כהשוואה של פוליטיקאים צעירים כמו יוסי שריד או מיכה חריש לברל כצלסון, חיים ארלוזורוב ואחרים ממיסדי תנועת-העבודה, מן הבחינה האיכותית. כנות של מחשבה ודרך-חיים נונקונפורמית אינן באופנה כיום, ומכל גלריית הפרופסורים ושאר ההוגים הפורסים את פרוסת מחשבתם מעתלעת במדורים ה„רציניים“ של העיתונות היומית, אין למצוא אף דמות אחת מעבר לצבע האפור, שיהיה בכוחה להתבטא, בהגיעה לגבורות, כפי שהתבטא שלמה הוגו ברגמן בהגיעו לאותו גיל: זכיתי להיות כאן ארבעים-ושלוש שנים. אני גדלתי כאן ואני קיבלתי את השקפת ארץ-ישראל ואת השקפת היישוב, ואני הייתי איתו ונגדו בשעות טובות ובשעות רעות, אבל עם השובות ועם הרעות היה תמיד הרגש, שאין אני כורד ושואין אנו כורדים; שאין, כמו שאמר פעם מורי בובר, שאין אנשי-הרוח חיים כאן חיי פינה ניוחת, אלא שהם מעורבים בתוך היישוב, משפיעים ומושפעים, ועל זה אני חייב לומר תודה לארץ-ישראל. וליישוב את תודתי, אם ירצה השם, אתן כזה שאימאק את מאבקו לטוב או לרע, וכיחד נשתדל לזרוע זרע אשר יביא את פריו בעוד דור או שני דורות...

הביטאונים של הונד הערבי העליון * אל המדען הדגול, תוך בקשה שיביע דעתו על קונסליקט-העמים. ב-25 בפברואר 1930 השיב איינשטיין: היה לי נעים לקרוא את מיכתבך, שהוכיח לי שיש רצון מצידך לפתור את הקשיים שאימותינו נסתכרו בהם. אני מאמין שלקשיים אלה יש אופי פסיכולוגי יותר מאשר ריאלי, ושאימאק לפתור אותם אם שני הצדדים יראו לכך רצון טוב וישר. מצבנו הוא כליכך לא טוב, מפני שהיהודים והערבים עומדים כשני צדדים לוחמים בפני ממשלת המנדט. מצב זה אינו ראוי לכבודן של שתי האימות...

בהקשר דומה מצטט מיכתב אחר של איינשטיין מה-19 ביוני 1930, שבו כתב: רק קואופרציה ישירה עם הערבים יכולה ליצור לנו קיום נכבד וכסוית. אם היהודים לא יבינו את זאת, תיעשה כל העמדה היהודית בתוך גוש הארצות הערביות לאט-לאט כזאת, שאין אפשר יהיה להחזיק בה. ואין אני כל-כך עצוב על זה שאין היהודים פוקחים למדי כדי להבין את זה, מאשר אני עצוב על כך שאין הם שואפים-צדק למדי כדי לרצות בכך. ומוסיף ש"ה ברגמן על דבריו של איינשטיין: אך הריישה שהוא דרש והרגיש ודרש, פנייתו אל רגש-הצדק שלנו, בעינה עומדת היום כמו לפני 28 שנה...**.

ד. והחגבים בארץ

התרבות והסובלנות היו מעלותיו הגדולות של ברגמן. בפנייתו אל צעירים שהפגינו נגד כינון יחסים עם מערב-גרמניה, הוא כתב: ילדים, אתם תגדלו ותבינו: מקום רב כחייכם למעשי-נכורה. אך קל להיות ניכור מתוך שינאה. היו ניכורים לאהבת-העמים. וזכרו את דבריה של אנטיגונה לסופוקלס: „אני נוצרתי לאהוב, ולא לשנוא!“

ואכן, כמאור אחרון של תרבות שדעכה וכבתה, חי שלמה הוגו ברגמן חיים של יוצאי-דופן, של אדם הניזון מערכים ומאמינה. הוא חי באומץ אינטלקטואלי את המציאות הארצישראלית, את המאבק להגשמת הציונות הטהורה והערכית שהוא האמין בה, הציונות שבה ראה

* מוסד עליון לערביי פלסטין בתקופת המנדט, שהיה מקביל בערכו ל„ועד היהודי העליון“.
** מתוך „יום של חשבון-הנפש במלאות עשר שנים לקיומה של מדינת ישראל“ (1958).

כך גיבש וטיפח ברגמן את השקפותיו על טוהר האחריות שלנו לגבי הקונפליקט היהודי-ערבי, תוך שהוא שב ומצייץ כי בעיות גבולות העם היהודי מעודם לא היו גבולות פסיים, אלא: גבולות הווייתו הטיבעיים... יחד עם זאת הצליח ברגמן, בטביעת-עין מפוכחת, לחשוף בעדנה את קונפליקט היסוד בין שתי מגמות-יסוד בציונות, והוא כותב עליהן: הציונות בזמנה הקלאסי היתה אחרת דיאלקטית בין שתי שאיפות מנוגדות אחת לשניה לגמרי: הציונות המערבית רצתה בשיבה אל היהדות, אם אומנם אל יהדות מהודשת. הציונות שב-מיוזח-אירופה היתה בחלקה הגדול (כוחות מנוגדים היו גם שם) מרד נגד היהדות של העיירה, בריחה מן היהדות אל אירופה*. אנתנו, במערב, הלכנו את הדרך מאירופה, מניטשה או מפיכטה, אל היהדות, אל בובר או אל אחר-העם, והלאה אל התנ"ך, ואילו הציונים המיוזחים ראו בתנועה הציונית את הדרך מן הגיטו לאירופה...

כאן פורש, בעצם, ברגמן, את הבדלי-הגישות המע-מיקים שבין יהדות מרכז-אירופה, שחלמה על חברה מתוקנת למחר, לבין מנהיגי יהדות מיוזח-אירופה, ש-שאפו להקים מיסגרות סובייטיות במיוזח-התיכון, ש-תהיינה מושתתות על כמות ועל עמלנות. שעה שהאחר-נים ייסדו תשתית כלכלית, עסקו ברגמן ובעלי הרקע הדומה לשלו בניסיון להקים תשתית תרבותית, החל באוניברסיטה העיברית בירושלים, התיזמורת הפילהר-מונית, ושאר מוסדות-תרבות. ניסיונות אלה לא הצדיקו את התקות שניתלו בהם, וגרמו בסופו של דבר עוגמת-נפש רבה לברגמן ולבני-דורו, על האיכיות הלא-תרבו-תיות של ילידי הארץ. מילחמת שלושים השנים תמה בתבוסתם של בני-אור.

ג. כה אמר אלברט איינשטיין

תשומת-לב רבה בכמה מן הרשימות שכוונסו בסיפרו של שלמה הוגו ברגמן הוקדשה לנושא מעורבותו של פרופסור אלברט איינשטיין בניתוח ובפיענות הקונפליקט היהודי-ערבי. ברגמן מצטט פנייה שנעשתה מטעם אחד

* תופעה המוצאת לה בשנים האחרונות מהלכים רבים בין סופרים ישראליים, המאמצים לעצמם באונס זהות תרבותית מרכז-אירופית. הבולטים בין סופרים אלה הם אהרון מגד וחנוך ביטוב.

אנתולוגיה מודרנית

המילחמה

מאת: ז'ק פרוור

- אתם חוטבים טיפשים
- אתם חוטבים את כל העצים הרכים בגרון החלוד
- אתם מפנים אותם אתם חוטבים טיפשים
- ואת העצים הוקנים עם שורשיהם הרקובים שיניהם התותכות הרופפות
- אתם שומרים עליהם ואתם תולים שלט עצי הטוב והרע עצי הניצחון עצי החירות
- והיער הקרח מתניק מן העץ המתפגר והציפורים פורחות להן ואתם נשארים שם לזמר ואתם נשארים שם טיפשים לזמר ולצעוד בסך.

ז'ק פרוור נולד בפאריס ב-1900. את ראשית דרכו עשה באסכולה הסוריאליסטית (1929—1925). דרכו המיוחדת כשירה כוללת כחישוף מרכיבים פיוטיים בנשון היומיום, תוך שירוב ספונטאני של עובדות יבשות וקרטעי-שיחה. ז'ק פרוור הינו משורר הבולט במחויבות-השירית שלו, תוך שמירה מתמדת על מגע עם הרחוב. השפעתו על השירה המודרנית בצרפת ומחוצה לה גדולה ביותר. הוא התפרסם גם כתסריטאי, שהחשוב בתסריטיו היה „גדי ג'העודן“. בשבוע שעבר הלך ז'ק פרוור לעולמו בפאריס.

מינכות-המימסד לסופרים — יזכה בכבוד מופלג זה ● הענקת פרס-ישראל ביום-העצמאות לאוצר-האמנות יונה פישר ממוזיאון-ישראל, העלתה גל מכוור של כפיות-טובה מצידם של ציירים רבים, שזכו מצד חתן-הפרס בקידום ובהערכה בשנות ה-60. יונה פישר, שנפרסם בשנות ה-60 הראשונות בכך שפתח את שערי מוזיאון בצלאל ואחר-כך מוזיאון-ישראל לפני ציירים בני הדור הצעיר, ופעל רבות לטיפוחה של האמנות המודרנית בארץ ולחינוך עין-הציבור להבנתה — מושמץ בימים אלה בכינויי-גנאי רבים, הנלחשים בגין התכחשותם של אמנים אלה לאדם שפילס עבורם את דרכם וזכה, בין-השאר בעבור כך, בפרס-ישראל.

בחטף „פרס ישראל“ עשרת מתושבי ירושלים מתארגנים בימים אלה להפצת עצומה שתופנה אל פרנסי העיר, המבקשת להחליף את שמו של אחד הרחובות המרכזיים בירושלים, שדרת חיים הוז, המפריד בין שכונת רחביה למינור המצלבת. לטענת מארגני העצומה, אין זה מן הראוי שחתן פרס-נובל, הסופר ש"י עגנון, שמעודו לא היה מקורב למימסד, ינצח בעירו ברחוב צדדי שעה שחיים הוז — שידע, לדיבריהם, כסופר, היכן מונחת

Advertisement for 'סעריכת' (Seraikht) featuring a large graphic of a hand holding a pen. The text includes 'בגניבת רובה ותחמושת' and 'איש מספר הנכחי שחולה פנויכה ויזכה ותחמושת'.